

III D 1 SENAMIESČIO ZONA “SUBAČIAUS – PAPLAUJOS PRIEMIESTIS”

Bendrieji duomenys

189. Statistiniai parametrai.

Istorinių priemiesčių zona, Senamiesčio pietrytinėje dalyje, Rasų, Subačiaus, Aukštaičių gatvių aplinka. Kvartalai Nr: 66, 67A, 68, 76, 96A, 96B, 97A, 97B, 98, 99. Plotas: 42,1 ha. Užstatymo tankis nuo mažesnio nei 20 % (kvartalai: 66, 67, 76), 20 – 40 % (kvartalai 44, 96, 98, 99) iki 40 – 60 % (kvartalai: 65, 97). 68 kvartalas neužstatytas.

190. Istorinė – urbanistinė raida.

Zonos užstatymą įtakojo šie faktoriai: teritorijos reljefo savybės, labai svarbi gynybinis - strateginiu požiūriu teritorijos padėtis miesto gynybinės sienos atžvilgiu (zonos vakarinė riba žymi buvusį gynybinės sienos kontūrą), didelių sklypų priklausomybė atskiroms vienuolijoms, 17 a. vid. – 18 a. pr. gynybiniai žemių įtvirtinimai (šių įtvirtinimų kontūras) zonos pietrytinė riba) bei 19 a. II p. geležinkelio įrengimas. 18 a. I p. (J.G.M. fon Fiurstenhofo) Vilniaus miesto plane zonoje matomas nereguliarus, atsitiktinis gatvių tinklas, sodybinio charakterio užstatymas, kvartalai dideli, užstatyti fragmentiškai, reikšmingesnis kapitalinis užstatymas susiformavęs tik prie pat miesto gynybinės sienos,. 18 a. pab. – 19 a. pr. zonos užstatymas tankesnis. 19 a. pr. nugriovus miesto gynybinę sieną, priemiestis įgavo spartesnės urbanistinės plėtros tendencijas, bet iki šio laiko kaip plane, taip ir natūroje išliko aptverto miesto ir priemiesčio plano struktūros ir užstatymo charakterio skirtumai. Pagrindinės zonos ašis – Subačiaus gatvė susiformavo dar prieš gynybinės sienos įrengimą kaip viena svarbiausių užmiesčio krypčių. Kitos zonos gatvės pradėjo formotis tik apie 19 a. pabaigą. Kadangi pelkėtas slėnis dabartinės Maironio gatvės zonoje nebuvo tinkamas užstatymui ir vėliau buvo naudojamas rekreacijai, užstatymas 19 a. pab. – 20 a. pr. daugiausiai formavosi zonos rytinėje ir pietrytinėje dalyje. Zonos aukštutinės terasos teritorija užstatyta daugiausiai tarpukaryje ir 20 a. vid. – II pusėje. Užstatymo ir gatvių

formavimosi ypatybes didžiaja dalimi nulėmė 19 a. antroje pusėje įrengtas geležinkelis ir su juo susijusi infrastruktūra. Dėl šios priežasties zona buvo nepatraukli užstatymo investicijoms. Iš dalies zonos charakterį nulėmė kalėjimo įkūrimas Vizitiečių vienuolyne ir pramoninės teritorijos suformavimas anksčiau menkai urbanistiškai išvystytoje teritorijoje tarp Vilnios šiaurėje ir Paupio gatvės pietuose. Kaip ryškus urbanistinis naujadaras zonoje 20 a. 7-ne dešimtmetyje įrengta Maironio gatvė.

190. Urbanistinė charakteristika.

Pagrindinė zonos istorinė kompozicinė ir funkcinė ašis – Subačiaus gatvė. Pagrindinė dominantė – šlaitas, einantis per visą zonos vidurį vakarų - rytų kryptimi. Iš dalies išliko senojo gatvių tinklo fragmentai, matomi kvartalų posesijinėje struktūroje. Pagrindinės zonos dominantės – Vizitiečių vienuolynas su Jėzaus širdies bažnyčia, Misionierių vienuolynas su Dangun žengimo bažnyčia bei gynybinės sienos artilerijos bastionas. 76 kvartale dominuoja 20 a. II pusės užstatymas. Reikšminga planinė dominantė – Kūdrų parkas žemutinėje terasoje.

Užstatymo tipai

191. Vyraujantys užstatymo tipai:

191.1. Perimetrinis – posesijinis atviras morfotipas (PPA);

191.2. Pramonės ir infrastruktūros teritorijų užstatymas (PI);

191.3. Atskirai stovintys pastatai (AS);

192. Pasitaikantys užstatymo tipai:

192.1. Perimetrinis – posesijinis morfotipas (PP) – 65 kvartalas.

192.2. Komponentinis užstatymo morfotipas (KU).

Kultūrinės vertės požymiai ir autentiškumo laipsnis

193. Šioje zonoje dominuoja urbanistiniu požiūriu nesusiformavusios teritorijos, ir su dominuojančiais urbanistiniais naujadarais. Atskiros 64, 65, 66, 67 kvartalų dalys išlaikiusios autentišką arba artimą autentiškai urbanistinę struktūrą. Tymo gatvės kvartalai charakterizuojami kaip teritorijos, kurių urbanistinė struktūra sunaikinta.

193.1. Statiniai

193.1.1. Atskiruose zonos fragmentuose dominuoja eklektiniai, istoristiniai 2 (rečiau – 3 aukštų) aukštų tūriai (Subačiaus gatvės vakarinėje dalyje); pagrindinių

pastatų tūriai išdėstyti išilgai gatvių, daugumoje pagrindinių gatvių fragmentų formuoja ištisines išsklotines (Subačiaus gatvės vakarinėje dalyje, Paupio gatvėje su pramoniniais pastatais); dalis atsitiktinių erdvių susiformavo įtakojant ryškiai pabrėžtam reljefui, arba užstatant atskirus sklypus ar jų grupes nebūdingo zonai ir senamiesčiui tipo pastatais (pramoniniais ir gyvenamaisiais); šalutinių gatvių pastatų tūriai 1 – 2 aukštų;

193.1.2. pagrindinių gatvių pastatų fasadai plokštuminiai, dominuoja eklektinė ir istorinė estetika, šalutinėse gatvėse dominuoja fasadai be stilistikos požymių;

193.1.3. pagrindinės statinių laikančios konstrukcijos – plytų mūro sienos, apdaila – tinkas, atskiri pastatai netinkuoti stogai dvišlaičiai, daugiašlaičiai, daugumoje pažemintos konstrukcijos, stogų dangos – čerpės ir skarda (charakteringa eklektiniams ir istoriniams pastatams). Dalies pramoninių ir ūkinės paskirties statinių stogai sutapdinti.

193.2. Viešosios erdvės:

193.2.1. gatvės – nereguliarus tinklas, pagrindinė (Subačiaus) gatvės trasa sutampa su istorine užmiesčio kryptimi, dangos: asfaltbetonis, betono plytelės, autentiškos vertingos riedulių dangos išliko tik fragmentas Tymo gatvės kvartaluose

193.2.2. aikštės – zonoje nėra istoriškai ir funkciškai susiformavusių aikščių. Kitos erdvės yra dėl įvairių priežasčių nebaigtos užstatyti ar išgriautų kvartalų dalys, reljefo šlaitai. Kūdrų parkas aprašytas gamtinio paveldo dalyje.

Gamtinis pagrindas

194. Reljefas: dominuojanti gamtinio paveldo vertybė – išraiškingas reljefas. Šioje zonoje ypač daug išlikę nesunaikinto reljefo elementų: Vilnios slėnio terasų šlaitai, pakopos, prievaginiai šlaitai.

195. Hidrografija: iš hidrografinių elementų šioje zonoje yra išlikusi dabartinė Vilnios vaga, Kūdrų parkas (Misionierių tvenkiniai (96 A kvartalas). Žvelgiant istoriniu rakursu, šioje zonoje būta sudėtingo hidrografinio tinklo, kuris šiuomet yra palaidotas ir sunaikintas. Tai: palaidota Vilnios senvagė (98; 99; 68 kvartaluose), taip pat kanalas 97 A kvartale. Būta įvairių hidrotechninių įrenginių: užtvankų, malūnų, tiltų, kurie taip pat iki šių dienų nėra išlikę. Aukštumos šlaitas, kur dabar stovi Vizitiečių bei Misionierių sakralinių pastatų kompleksai, į Vilnios pusę buvo nusėtas šaltiniais. Menama, kad Misionierių šaltiniai buvo Misionierių vienuolyno sode, netoli bažnyčios.

XVI a. pradžioje šaltiniai visi buvo vadinami Žiupronių šaltiniais, nes misionierių šioje vietoje tuo metu nebuvo. Žiupronių šaltiniai menama buvus Paplavose, su daugeliu versmių, nuo kurių prasidėjo miesto vandentiekio tinklas. Istoriniai kartografiniai šaltiniai liudija, kad iš Paplavų šaltinių pradžia gavęs ir upelis Druja. Šaltiniai istoriniu požiūriu ypač vertingi, kadangi mena senojo Vilniaus vandentiekio pradžia.

196. Želdynai: Šioje zonoje būta istorinėje praeityje būta želdynų: Misionierių vienuolyno sodas (67 A kvartalas) bei didikų rūmų sodai. Šiuo metu viešose erdvėse bendro naudojimo želdynų geros būklės mažai. Tai M.Daukšos-Žiupronių-Rasų gatvių sankirtos skveras, Kūdrų parkas (96 A kvartale), Maironio –Paupio gatvių sankirtos skveras. Zonoje taip pat yra želdynų, kurie priskirtini prie bendro naudojimo, tačiau jie atlieka kompleksinę funkciją: ekologinę, inžinerinę apsauginę. Tai sąlygiškai natūralių želdynų teritorijos: Vilnios prievaginio šlaito bei 67 A, 66 kvartaluose augantys želdiniai. Ateityje šiose vietose turi būti suformuoti pilnaverčiai želdynai.

Tvarkymo sąlygos

197. III D 1 senamiesčio zonoje nustatyti šie tvarkymo režimai:

197.1. Konservavimo – restauravimo režimas.

197.2. Restauravimo režimas.

197.3. Restauravimo – atkūrimo režimas.

Konservavimo - restauravimo režimas

198. Konservavimo – restauravimo režimas taikomas toms valdoms, kuriose išliko autentiška arba artima autentiškai urbanistinė struktūra, vyrauja didelės urbanistinės architektūrinės vertės statiniai, yra nedaug nevertingų intarpų (naujadarų) – galiojimo ribos nurodytos kartogramose – priedai Nr.2, 3 (Artilerijos bastiono ir Misionierių vienuolyno teritorijos).

199. Konservavimo – atkūrimo režimo tikslas – išsaugoti istoriškai susiklosčiusią senamiesčio struktūros autentiškų elementų ir formų visumą, konservuoti visus autentiškumo ir kiekybės požymius, restauruojant atskirus elementus išryškinti bei atskleisti kultūrinę vertę.

200. Numato nevertingų intarpų pašalinimą, trūkstančių elementų gražinimą į pirminę vietą ir autentišku būdu (naudojant autentiškos sudėties ir pavidalo

medžiagas, formas ir atlikimo techniką) pagal autentiškuosius elementus pasikartojančių elementų suformavimą bei fragmentišką prarastųjų jungčių tarp autentiškų elementų atstatymą.

201. Tvarkymo režimas – vienodas visoms sudėtinėms struktūrinėms dalims ir diferencijuotas atskiriems elementams.

Teritorijos tvarkymo sąlygos

202. Teritorijos tvarkymo sąlygos:

202.1. istoriškai susiklostęs reljefo tipas, žemės paviršiaus nuolydžiai konservuojami, restauruojami;

202.2. pažeistose teritorijoje ir iškeliamų statinių vietose – atkuriamas pagal tyrimų duomenis;

202.3. hidrogeologinės sąlygos keičiamos tik lokaliai, tvarkant statinius;

202.4. galimas kultūros vertybių apžvalgai ir eksponavimui skirtų takų ir aikštelių įrengimas;

nevertingi teritorijos elementai naikinami arba pritaikomi, derinant prie susiformavusios autentiškos struktūros charakteristikų.

Statinių tvarkymo sąlygos

203. Statinių tvarkymo sąlygos:

203.1. Pastatų tvarkymo sąlygos:

203.1.1. vertingi autentiški pastatai ir jų liekanos konservuojami, restauruojami, galimi priešavariniai, remonto be pakeitimų, daliniai pritaikymo darbai (funkcinių ir ekspozicinių priemonių, inžinerinių tinklų įrengimas);

203.1.2. galimas dalinai po žeme išlikusių vertingų statinių eksponavimas (dalinis atidengimas) bei atžymėjimas;

203.1.3. esami nevertingi elementai nukeliami arba rekonstruojami pritaikant jų tūrius ir architektūros išraišką prie bendrų tos senamiesčio zonos formavimo principų, dėsningumų ir architektūros stilistikos;

203.1.4. disonuojantys nevertingi statiniai iškeliami.

Susisiekimo įrangos tvarkymo sąlygos

203.2. Susisiekimo įrangos tvarkymo sąlygos:

203.2.1. tvarkoma pagal restauravimo tvarkymo režimą, t.y. saugomi vertingi elementai bei detalės;

203.2.2. galimi visų rūšių konservavimo bei restauravimo darbai, priešavariniai darbai, dalinio atkūrimo darbai, remonto darbai nevertinguose intarpuose.

Dekoro ir funkcinės įrangos sistemos tvarkymo sąlygos

203.3. Dekoro ir funkcinės įrangos sistemos tvarkymo sąlygos:

203.3.1. vertingi autentiški statiniai konservuojami, restauruojami;

203.3.2. tyrimų metu aptikus duomenų apie sunykusius vertingus dekoro bei technologinės įrangos elementus, galimas jų restauravimas – atkūrimas pagal tyrimų duomenis ir analogus;

203.3.3. nevertingi elementai naikinami arba pritaikomi pagal poreikį, derinant prie supančios aplinkos stilistikos;

naujai įrengiami elementai turi nepažeisti susiklosčiusios zonos erdvinės, tūrinės ir planinės struktūros vientisumo.

Inžinerinės įrangos tvarkymo sąlygos

203.4. Inžinerinės įrangos sistemos tvarkymo sąlygos:

203.4.1. tyrimų metu aptikti autentiškos įrangos elementai tvarkomi pagal konservavimo – restauravimo darbų technologijas;

203.4.2. naujai projektuojama įranga turi nepažeisti ar minimaliai pažeisti vertybės autentiškumo ir kiekybės požymius.

Želdinių tvarkymo sąlygos

204. Želdinių tvarkymo sąlygos:

204.1. tvarkomi pagal konservavimo – restauravimo technologijas;

204.2. vertingi želdiniai sanuojami, vykdomi sanitariniai ir atrankiniai kirtimai, želdinių formavimas, atsodinimas;

204.3. nevertingi savaiminiai želdiniai šalinami;

204.4. žolės dangos ir gėlynai tvarkomi ir formuojami.

Restauravimo režimas

205. Restauravimo režimas taikomas valdoms, kurių urbanistinė struktūra yra autentiška arba artima autentiškai, joje vyrauja vertingi statiniai, yra pavienių nevertingų intarpų (naujadarų) – galiojimo ribos nurodytos kartogramose – priedai Nr.2, 3.

206. Restauravimo režimo tikslas – išsaugoti istoriškai susiklosčiusią senamiesčio struktūros autentiškų elementų ir formų visumą, restauruojant, atkuriant prarastus elementus, išryškinti, atskleisti kultūrinę vertę ir pritaikyti nūdienos poreikiams.

207. Restauravimo režimas numato prarastų fizinių – techninių savybių atkūrimą, nevertingų intarpų, iš esmės keičiančių autentiškumo ir kiekybės požymius, pašalinimą ir pagrindinių prarastų dalių bei elementų, kurie įtakoja kultūrinę vertę, atkūrimą.

Statinių tvarkymo sąlygos

208. Statinių tvarkymo sąlygos:

208.1. visų rūšių tyrimo darbai atliekami prieš pradėdant bet kokius tvarkymo darbus;

208.2. vertingi autentiški pastatai ir jų liekanos konservuojami, restauruojami, galimi dalinio atkūrimo, priešavariniai, remonto ir pritaikymo darbai (išskyrus reglamentuotą naują statybą);

208.3. esami nevertingi užstatymo elementai nukeliami arba rekonstruojami, pritaikant jų tūrius ir architektūros išraišką prie bendrų zonos formavimo principų, dėsningumą ir architektūros stilistikos;

208.4. disonuojantys nevertingi statiniai iškeliami;

208.5. dekoru ir funkcinės įrangos sistemose - vertingi autentiški statiniai konservuojami, restauruojami;

208.6. sunaikinti elementai gali būti atkuriami pagal tyrimų duomenis ir analogus;

208.7. nevertingi elementai naikinami arba pritaikomi derinant prie supančios autentikos visumos;

208.8. naujai įrengiamų elementų stilistika, mastelis, medžiagos turi atitikti zonos stilistiką, mastelį bei būdingas medžiagas;

208.9. jeigu tyrimu metu bus aptikti autentiškos inžinerinės įrangos elementai, jie tvarkomi pagal konservavimo arba restauravimo darbų technologijas;

208.10. esama inžinerinė įranga pagal galimybes rekonstruojama ir panaudojama, naujai projektuojama įranga turi nepažeisti ar minimaliai pažeisti autentiškumo ir kiekybės požymių.

Viešųjų erdvių tvarkymo sąlygos

209. Viešųjų erdvių tvarkymo sąlygos:

209.1. autentiškų vertingų gatvių fragmentuose (žr. U1P dosjė) išlaikomos vertingos istorinės trasos, jų gabaritai galimas susisiekimo įrangos tinklo atkūrimas arba atžymėjimas pagal tyrimų duomenis;

209.2. autentiški vertingi dangų fragmentai tvarkomi pagal konservavimo arba restauravimo technologijas;

209.3. nevertingi teritorijos elementai naikinami arba pritaikomi, derinant prie susiformavusios autentiškos struktūros stilistikos.

Restauravimo – atkūrimo režimas.

210. Vyraujantis režimas zonoje. Restauravimo – atkūrimo režimas taikomas toms valdoms, kurių urbanistinė struktūra nėra vienalytė, vyrauja mažai vertingi ar nevertingi statiniai, yra daug naujadarų, arba jų struktūra yra urbanistiniu požiūriu sunaikinta. Galiojimo ribos nurodytos kartogramose – priedai Nr.2, 3.

211. Restauravimo – atkūrimo režimo tikslas – išsaugant, restauruojant išlikusius vertingus autentiškus elementus ir atkuriant prarastas dalis, suformuoti vieningą elementų ir formų visumą, atspindinčią sunykusios vertybės požymius, bei pritaikyti nūdienos poreikiams.

212. Restauravimo – atkūrimo režimas numato visų vertingų autentiškų, atkuriamų dalių bei elementų ir pertvarkomų nevertingų elementų apjungimą į vieningą visumą. Jeigu neišvengiamai tenka pastatuose ką nors keisti arba statyti naujus, reikia vadovautis zonos erdvių organizavimo dėsniais, jų struktūra ir masteliu, atsižvelgiant į esamų pastatų visumos vertę bei kokybę.

Statinių tvarkymo sąlygos

213. Statinių tvarkymo sąlygos:

213.1. atskiruose sklypuose (žr. Reglamento IV dalį) išlikę vertingi autentiški pastatai ar jų liekanos konservuojami, restauruojami, galimas sunaikintų pastatų visumos atkūrimas, nevertingų elementų rekonstravimas, įkomponuojant į atkuriamos visumos kompleksą;

213.2. atskiruose sklypuose (žr. Reglamento IV dalį) galima reglamentuota nauja statyba, vadovaujantis būdingais zonai erdvių organizavimo dėsniais, jų struktūra ir masteliu, išsaugant vertingus užstatymo elementus, juos konservuojant, restauruojant;

213.3. naujai įrengiamų funkcinės įrangos elementų stilistika, mastelis, medžiagos turi atitikti zonos stilistiką, mastelį bei būdingas medžiagas;

213.4. esama inžinerinė įranga pagal galimybes rekonstruojama ir panaudojama vykdant pritaikymo darbus, naujai projektuojama įranga turi nepažeisti ar minimaliai pažeisti vertybės autentiškumo ir kiekybės požymius.

Viešųjų erdvių tvarkymo sąlygos

214. Viešųjų erdvių tvarkymo sąlygos:

214.1. išlaikomos vertingos autentiškos gatvių trasos, jų gabaritai, aikštės esami gabaritai;

214.2. galimas dangų rekonstravimas, įrengiant naujas dangas, galimas susisiekimo įrangos tinklo atžymėjimas pagal tyrimų duomenis;

214.3. galimas reglamentuotas naujų teritorijos elementų (gerbūvio, apšvietimo armatūros etc) suformavimas, nepažeidžiant teritorijos vientisumo.

Želdinių tvarkymo sąlygos

215. Želdinių tvarkymo sąlygos:

215.1. restauravimas;

215.2. rekonstravimas, sunaikintų elementų atkūrimas;

215.3. sanacija;

215.4. rekonstravimas;

215.5. apželdinimas;

215.6. želdinių pašalinimas.

Naudojimo sąlygos

216. III D 1 senamiesčio zonoje nustatyti šie naudojimo režimai:

216.1. Riboto naudojimo režimas.

216.2. Universalaus naudojimo režimas.

Riboto naudojimo režimas

217. Riboto naudojimo režimas numato naudojimo paskirčių ir apimčių reglamentavimą taip, kad naudojimas nūdienos poreikiams sukeltų kuo mažesnę neigiamą poveikį arba būtų artimas autentiškai funkcijai ir apimčiai bei būtų sudarytos tinkamos eksponavimo sąlygos. Režimu siekiama išsaugoti ir atkurti autentišką arba jai artimą funkciją, praplėsti, reglamentuojant leistino naudojimo paskirtis. Vyraujančios paskirtys: gyvenamoji, rekreacinė, aptarnavimo, kultūrinė. Režimo naudojimo ribos nurodytos kartogramoje – priedas Nr.1.

218. Leistinos naudojimo paskirtys:

218.1. visos paskirtys, kurios yra tokios pat arba artimos autentiškai funkcijai;

218.2. ūkinės ar kitokios veiklos, nesusijusios su intensyvia gamyba – gyvenamoji, visuomeninė (administracinė), komercinė (prekybos, smulkios amatų įmonės, finansinės įstaigos, poilsio ir turizmo informacijos, žiūrovinė, parodų centrai, galerijos, viešbučiai, kavinės, restoranai), bendro naudojimo rekreacinės teritorijos kvartalų viduje.

219. Leistinos naudojimo apimtys:

219.1. Apimtys, kurios nesukelia poreikio iš esmės keisti vertybių sudėties, apimties ar autentiškumo požymių;

219.2. Visų nevertingų intarpų naudojimo apimtys turi būti mažinamos, o paskirtys keičiamos pagal nustatyto naudojimo režimo reikalavimus;

219.3. Nevertingų intarpų, neturinčių įtakos kultūrinei vertei, naudojimo paskirtys keičiamos ar paliekamos esamos, pritaikant tokius interpus bendriems poreikiams, o apimtys gali būti mažinamos ar paliekamos esamos.

219.4. Vyraujančios paskirtys zonoje: administracinė (leidžiamas viso pastato tūrio panaudojimas) pagrindinių gatvių zonose, komercinė (pirmuose aukštuose) visoje teritorijoje, gyvenamoji šalutinių gatvių zonose, kvartalų viduje.

Universalus naudojimo režimas

220. Universalus naudojimo režimas nustatytas atskiriems sklypams (detaliau pateikiama Reglamento IV dalyje), kvartalų dalims, viešosioms erdvėms.

221. Leistas naudojimas bet kuriai paskirčiai, dabartiniais pajėgumais, pagal šiuolaikinius reikalavimus, jei tai iš esmės nekeičia vertingų autentiškų išplanavimo struktūrų, būdingų kompozicijos priemonių ir savybių, nenaikina autentiškos medžiagos.

222. Universalus naudojimo režimu leistos naudojimo apimtys:

222.1. apimtys, artimos autentiškos funkcijos apimtims;

222.2. Apimtys, kurios nesukelia poreikio iš esmės keisti vertybės sudėties, apimties ar autentiškumo požymių;

222.3. Visų nevertingų intarpų naudojimo apimtys turi būti mažinamos, o paskirtys keičiamos pagal nustatyto naudojimo režimo reikalavimus. Nevertingų intarpų, neturinčių įtakos vertybės kultūrinei vertei, naudojimo paskirtys keičiamos ar paliekamos esamos, pritaikant tokius interpus bendriems vertybės poreikiams, o apimtys gali būti mažinamos ar paliekamos esamos.